

Vastaus valtuustoaloitteeseen: Sukupuolten välisten oppimiserojen selvittäminen peruskouluissa Heinolassa
hyvoltk 14.11.2024 § 89
319/00.01.03.01/2024

Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Esittelijä	hyvinvointijohtaja Hepo-oja, Pirjo
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää 1. merkitä tiedoksi ja todeta riittäväksi opetus- ja koulutuspalveluiden selvityksen valtuustoaloitteeseen sukupuolten välisten oppimiserojen selvittämiseen peruskouluissa Heinolassa ja 2. antaa selvityksen kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle vastauksena valtuutettu Harri Salosen valtuustoaloitteeseen 14.3.2024.
Toimivalta	Hallintosääntö 23§
Valmistelija	koulutusjohtaja Pia Helander, p. 050 556 5934, etunimi.sukunimi@heinola.fi
Valmistelu	Valtuustoaloite Valtuutettu Harri Salonen on tehnyt 14.3.2024 valtuustoaloitteen koskien sukupuolten välisten oppimiserojen selvittämiseen peruskouluissa Heinolassa. Valtuustoaloitteessa esitetään, että selvitetään, mikä on tilanne Heinolan kaupungin kouluissa sukupuolten välisen oppimiseron suhteen peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilailla. Valtuustoaloitteessa esitetään, että kunkin koulun tasa-arvoraportit tulisi koota ja tarkastella mitä niistä käy ilmi sukupuolten välisestä oppimiserosta. Kunkin koulun tasa-arvosuunnitelmat tulisi tarkastella ja sitten raportoida niissä esitetyt toimenpiteet. Valtuustoaloitteessa esitetään, että edellämainituista tehdään raportti, joka esitetään hyvinvointilautakunnalle, kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle katsauksena nykytilanteesta, sekä mahdollisia johtopäätöksiä ja jatkotoimenpiteitä varten. Opetus- ja koulutuspalvelut on vastannut vastaavaan valtuutettu Salosen tekemään valtuustoaloitteeseen 15.11.2021 § 81. Opetus- ja koulutuspalveluiden vastaus valtuustoaloitteeseen Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain velvoitteet

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) tuli voimaan Suomessa vuoden 1987 alussa. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ja tasa-arvolain muutokset tulivat voimaan ensimmäinen tammikuuta 2015.

Tasa-arvolain tarkoitus on parantaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Se edellyttää, että miehille ja naisille järjestetään samanlaiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Laki on velvoittanut osaa oppilaitoksista laatimaan toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma jo vuodesta 2005.

Tasa-arvolaisissa syrjintäperusteet ovat sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa esimerkiksi niin, että lasten ikä ja kehitys otetaan huomioon ja kaikki opiskelijat kohdataan yksilöinä.

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla. Yhdenvertaisuuslaissa syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, politiikka, ay-toiminta, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, muu henkilöön liittyvä syy.

Tasa-arvolain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman. Yhdenvertaisuuslain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman.

Heinolassa on jokainen koulu ja oppilaitos on laatinut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman. Tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuussuunnitelmat on laadittu ja päivitetty yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Heinolan koulujen ja oppilaitoksen laaditut tasa-arvosuunnitelmat ovat esityslistan liitteenä.

Tasa-arvon toteutumisen seuranta ja arviointi

Heinolan peruskouluissa ja lukiossa seurataan ja arvioidaan tasa-arvon toteutumista. Seuraaminen ja arviointi löytyy koulujen ja oppilaitoksen vuosittain laadittavasta lukuvuosisuunnitelmasta. Alla kaksi esimerkkiä miten tätä toteutetaan:

1. Suunnitelman keskeiset kohdat esitellään henkilökunnalle yhteisessä infossa. Sen infon pohjalle järjestetään oppilaille kysely, jolla kerätään tietoa oppilaiden kokemuksista tasa-arvoon. Näin tasa-arvosuunnitelman asiat kytetään myös oppilaiden kokemuksiin. Keskeinen kohta suunnitelmassa on yksilöllinen kohtaaminen ja erilaisten näkemysten ymmärtäminen ja huomioiminen opetuksessa.

2. Tasa-arvon toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain kouluviihtyvyysskyselyn yhteydessä. Arvioinnin tarkoituksena on tunnistaa mahdolliset epäkohdat sekä arvioida tehtyjen toimenpiteiden tuloksellisuutta.

Kyselyn tulosten perusteella tasa-arvosuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ja samassa yhteydessä kuullaan henkilöstöä, opiskelijoita ja huoltajia.

Opintomenestys ja sukupuoli

Naiset ovat Suomessa keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin miehet. Tilastokeskuksen koulutusrakennetilaston mukaan 15 vuotta täyttäneen väestön osalta vuonna 2019:

- 75 prosenttia naisista ja 73 prosenttia miehistä oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon
- 39 prosenttia naisista ja 45 prosenttia miehistä oli suorittanut toisen asteen tutkinnon
- 36 prosenttia naisista ja 28 prosenttia miehistä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon.

Alimman korkea-asteen tutkinnon sekä alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen oli yleisempää naisilla kuin miehillä. Noin prosentti miehistä ja naisista oli suorittanut tutkijakoulutusasteen tutkinnon, miehet hieman useammin kuin naiset. Pelkän perusasteen suorittaneita oli 28 prosenttia miehistä ja 25 prosenttia naisista.

Perusopetuksen alussa tyttöjen ja poikien väliset erot ovat pienet

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) keräsi syksyllä 2018 ensimmäistä tietoa siitä, mitä oppilaat osaavat, kun he aloittavat perusopetuksen ensimmäisen luokan. Niin kutsuttu alkumittaus käynnisti perusopetuksen oppimistulosten pitkäjäsenarvioinnin.

Alkumittauksen mukaan tyttöjen ja poikien väliset osaamiserot olivat pieniä. Tyttöjen osaaminen oli keskimäärin hieman parempaa kuin poikien, mutta **sukupuoli selitti osaamisesta vain puoli prosenttia**. Poikia oli tyttöjä enemmän sekä taidoiltaan heikoimpien että parhaimpien oppilaiden joukossa. Tytöt osasivat äidinkielen ja kirjallisuuteen liittyvät tehtävät keskimäärin paremmin kuin pojat. Silti enemmistö äidinkielen tehtävät parhaiten osanneista oppilaista oli poikia. Pojat taas osasivat matematiikkaan liittyvät tehtävät keskimäärin paremmin kuin tytöt. Enemmistö sekä parhaimmin että heikoimmin matematiikkaa osanneista oppilaista oli poikia.

PISA-arviointi

PISA (Programme for International Students Assessment) on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, jossa arvioidaan kolmen vuoden välein 15-vuotiaiden nuorten osaamista matematiikassa, luonnontieteissä ja lukutaidossa.

Viimeisimmässä PISA-arvioinnissa vuonna 2022 oppimisen vertailun perusteella suurin merkittävä tekijä oppimistuloksien eroissa ei ollut sukupuoli vaan **lukutaito ja sosioekonominen tausta**.

Toisin sanoen PISA-tulokset eivät liity *pelkästään* sukupuoleen. Sen sijaan ne osoittavat sen, mitä tutkijat (esim. Bernelius & Huilla 2021) ovat artikuloineet: suomalainen koulu **eriarvoistuu, ja se vaikuttaa erityisen voimakkaasti niihin lapsiin, joiden kodeissa ei ole resursseja panostaa oppimiseen.** *Kysymys koskettaa kaikkia sukupuolia, mutta koska PISA-tulosten mukaan alimman tuloluokan perheissä erot ovat sukupuolten välillä suurimmillaan, olisi pohdittava, ketkä ovat ne pojat, jotka tarvitsevat erityistä tukea.* Toisin sanoen sen sijaan, että keskustelemme pelkästä sukupuolesta, meidän tulisi ymmärtää paremmin sukupuoleen, luokkaan ja etnisyyteen liittyviä kytköksiä.

Mistä tyttöjen ja poikien väliset oppimiserot johtuvat?

Tyttöjen ja poikien välinen ero on selvästi suurempi koulumenestyksessä kuin sen taustalla olevissa päättely- ja ajattelutaidoissa. Eräs selitys löytyy oppimaan oppimisen arviointiin sisältyvistä asenne- ja uskomusmittauksista. Oppimista tukevat asenteet, kuten myönteinen arvio omasta kyvykkyydestä ja usko menestymiseen ovat sekä tytöillä että pojilla suhteellisen vahvoja, ja oppimista haittaavat asenteet, kuten käsitys itsestä laiskana tai luovuttajana suhteellisen heikkoja.

Oppimista tukevat asenteet ovat vahvempia tytöillä ja oppimista haittaavat asenteet vahvempia pojilla.

Erot ovat osittain oppiainekohtaisia:

- Pojat luottavat matematiikassa enemmän omaan osaamiseensa ja ovat kiinnostuneempia matematiikasta kuin tytöt.
- Tyttöjen kiinnostus äidinkieleen on vahvempaa kuin poikien.
- Oppilaiden kiinnostus vähenee alakouluvuosien aikana, mutta esimerkiksi kiinnostus matematiikkaan vähenee pojilla tyttöjä enemmän.

Tyttöjen ja poikien oppimiseroja on tutkittu maailmanlaajuisesti ja valtakunnan tasoisesti. Kaikki tutkimustulokset antavat samansuuntaiset vastaukset tyttöjen ja poikien oppimiserojen syistä.

- Vertailun perusteella suurin osa tytöistä ja pojista menestyy koulussa yhtä hyvin.
- Oppimista tukevat asenteet ovat vahvempia tytöillä ja oppimista haittaavat asenteet vahvempia pojilla.
- Yksi keskeinen syy tyttöjen ja poikien koulumenestyseroihin on tyttöjen poikia parempi lukutaito.
- Sekä opettajien että oppilaiden on todettu pitävän yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä tärkeänä osana tasa-arvoista koulua. Pojat kokevat vähemmän yhteenkuuluvuutta kouluun.

OECD:n tutkimustulokset lasten ja nuorten sosioemotionaalisisista taidoista

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) tuoreen tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 2023.

OECD käyttää tutkimuksessa viitekehystä, johon kuuluu viisitoista sosiaalista ja emotionaalista taitoa viidestä osa-alueesta: tehtävien

suorittaminen, tunteiden säätely, yhteistoiminta, avoimuus sekä toiminta ja vuorovaikutus muiden kanssa.

Sosioemotionaalisissa taidoissa oli selviä eroja sukupuolten välillä. 15-vuotiaat helsinkiläispojat kokivat sekä 2023 että 2019 omaavansa vahvemmat tunteiden säätelyn taidot kuten stressinsietokyvyn, tunteiden hallinnan ja optimismin kuin mitä tytöt kokivat. Myös energisyydessä, jämäkkyudessa ja luottamuksessa poikien koetut taidot olivat tyttöjen taitoja korkeammalla.

Vuoden 2023 tutkimuksessa 15-vuotiaat tytöt olivat poikia heikompia luovuudessa, itsehallinnassa ja sinnikkyudessa, vaikka näin ei ollut vuonna 2019.

Sosioemotionaaliset taidot suhteessa opintomenestykseen

Sosioemotionaalisilla taidoilla oli selvä yhteys opintomenestykseen. Tehtävien suorittamisen ja avoimuuden taidoissa, empatiassa ja omien tunteiden hallinnassa korkealle sijoittuneet 15-vuotiaat saivat keskimäärin parempia arvosanoja matematiikassa, äidinkiessä ja kirjallisuudessa sekä kuvataiteessa. He myös ilmoittivat vähemmän myöhästymis- ja lintsauskäyttämistä.

Luottamus, optimismi ja jämäkkyys olivat yhteydessä parempiin äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan arvosanoihin. Optimismi, luottamus, energisyys ja stressinsietokyky olivat yhteydessä alhaisempiin myöhästymisiin ja koulusta lintsaukseen.

Monien sosioemotionaalisten taitojen yhteys arvosanoihin oli kansainvälistä keskiarvoa vahvempi.

Heinola

Heinolan perusopetus on ollut mukana valtakunnallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa koskien koulumenestystä. Tutkimustulosten perusteella on jo valtakunnallisestikin kiinnitetty huomioita tekijöihin, joilla voidaan vaikuttaa vähentävästi sukupuolten välisten oppimiserojen kasvamiselle:

- Heinolan perusopetusopetus on mukana opetushallituksen lukutaito-ohjelmassa, jonka tavoitteena on, että Suomi on maailman monilukutaitoisin maa 2030.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman arviointiluku 6 on astunut voimaan 1.8.2020 ja uudet päättöarvioinnin kriteerit 1.8.2021
- Valtakunnallisessa opettajankoulutusfoorumissa on perehdytty yhteisölliseen koulukulttuuriin.
- Opetussuunnitelma 2016 alleviivaavaa oppimisen iloa ja tuo uutta pedagogiikkaa koulujen arkeen
- Opettajat on koulutettu tunne- ja vuorovaikutuskoulutuskokonaisuudella syksyllä 2024, jotta he osaavat paremmin tukea oppilaan sosioemotionaalista kasvua
- Heinolassa on panostettu lukutaidon vahvistamiseen kouluissa erilaisin paikallisin menetelmin, kampanjoin ja kehittämistavoittein

- Heinolassa on kehitetään maahanmuuttaja oppilaiden opetusta mm.kasvun – ja oppimisen tuen prosessilla, materiaalipankilla ja valmistavan opetuksen vahvalla integroinnilla

Mikäli valtuustoaloitteen mukaisesti halutaan paikallisesti syventäen tutkia sukupuolten välisiä lukuaineiden oppimiseroja kaksivaiheisella tasa-arvohankkeella, tulisi valtuuston myöntää lisärahoitus hankehenkilöstön palkkaukseen tai toimeksiantoon konsultointiyritykselle.

Esityslistan liitteenä on kaikkien Heinolan perusopetuksen yksiköiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat sekä valtuutettu Harri Salosen valtuustoaloite.

Jatkokäsittely

Kaupunginhallitus

Tiedoksianto

sähköposti

aloitteen tekijä